

Hrvatsko knjižničarsko društvo u raspravi IFLA Global Vision

Gorana Tuškan, dipl. knjižničar

Gradska knjižnica i čitaonica "Viktor Car Emin" Opatija

gorana.tuskan@gmail.com

Krovna svjetska knjižničarska organizacija IFLA u proljeće 2017. g. pokrenula je globalnu raspravu pod nazivom IFLA Global Vision, uz moto "Zajedno stvaramo budućnost. Pridružite nam se!"

Ova akcija nastavak je nastojanja IFLA-e da knjižničarska profesija nađe zajednički put za suočavanje s novim izazovima globaliziranog svijeta te se nastavlja na IFLA-in Trend Report (<https://trends.ifla.org/>) i Lyonsku deklaraciju iz 2014. g. (<http://www.lyondeclaration.org/>, hrvatski prijevod dostupan pretraživanjem na stranicama <https://www.hkdrustvo.hr/hr/>), te UN agendu održivog razvoja 2030 (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>).

Raspravom IFLA Global Vision željelo se ispitati stavove knjižničara diljem svijeta o zajedničkim temeljima profesije te stručnim i društvenim izazovima knjižnica u suvremenom društvu, kako bi se definirala zajednička platforma za suočavanje knjižnica s budućim izazovima. Rasprava je pokrenuta na početnom sastanku u Ateni te šest regionalnih radionica održanih na različitim kontinentima, gdje su okupljeni predstavnici stručne knjižničarske zajednice iz 140 država, a nastavila se brojnim sastancima

pojedinih organizacija na nacionalnim ili regionalnim razinama, unutar pojedinih tijela IFLA-e, na konferencijama i sl. Na IFLA-inom godišnjem kongresu u Wroclawu u kolovozu ove godine pokrenuto je i *online* glasanje, kako bi svaki zainteresirani pojedinac mogao dati svoj prilog raspravi. Uz stručne rasprave, vodila se i intenzivna promotivna kampanja na društvenim mrežama, uz *hashtag* #iflaGlobalVision i već spomenuti moto "Together we create the future. Join us!" kako bi se što veći broj profesionalnih organizacija, skupina i pojedinaca potaknulo na sudjelovanje u raspravi. Svi rezultati i izvještaji bit će prikupljeni i objavljeni u izvještaju čije objavljivanje je najavljeno za prvi kvartal 2018. godine.

Hrvatski knjižničari imali su priliku uključiti se u raspravu ne samo *online* glasovanjem, već i sudjelovanjem na različitim konferencijama i sudjelovanjem u radu IFLA-inih sekcija i komisija, a Hrvatsko knjižničarsko društvo dalo je svoj prilog organizacijom sastanka na nacionalnoj razini kako bi i zaseban hrvatski izvještaj, zajedno s drugim državama svijeta bio uključen u završni Global Vision izvještaj. Sastanak je organiziran po obrascu koji je zahtijevala IFLA, s točno definiranim sadržajem i preporukama za provedbu. Sa strane Hrvatskog knjižničarskog društva sastanak su organizirale Marija Maja Šimunović, stručna tajnica HKD-a i Gorana Tuškan, predsjednica Komisije za narodne knjižnice. Sastanak je organiziran na *online* platformi ZOOM, koja se pokazala kao dobar alat za stručne sastanke, čime se olakšava organizacija i usklađivanja termina sudionika bez nepotrebnih putovanja na zajedničko mjesto sastanka. Preporuka IFLA-e bila je da broj sudionika ne prelazi 20 te da sastanak traje okvirno dva sata,

pa smo se i u HKD-u držali tih limita. Cilj nam je bio među sudionicima pokriti sve dijelove Hrvatske i sve vrste knjižnica, stoga su na sudjelovanje pozvana sva regionalna društva kao i predstavnici HKD-ovih komisija koje predstavljaju različite vrste knjižnica. U nastavku članka predstaviti ćemo rezultate rasprave hrvatskih knjižničara.

Dana 27. rujna 2017. dvije moderatorice i 19 knjižničara iz različitih tipova knjižnica, od školskih do specijalnih, s ukupno 261 godinom iskustva rada u knjižničarstvu (također podatak koji IFLA traži u svojim smjernicama za organizaciju Global Vision sastanaka), okupili su se na platformi ZOOM kako bi raspravili pitanja o budućim izazovima struke. Prva točka rasprave odnosila se na viziju knjižnica u budućnosti, kako knjižničari danas zamišljaju knjižnicu 2022. godine. U raspravi se istaklo kako su knjižnice mjesta susreta i važni partneri u općem društvenom, kulturnom, obrazovnom i tehnološkom razvoju zemlje. Knjižnice su postale *cool*, privlačna mjesta, fleksibilne, prepoznatljive, neovisne i sa stabilnim izvorima financiranja. Knjižnice su mjesta korištenja novih tehnologija, odgovaraju na potrebe svoje zajednice. Tradicionalna zadaća knjižnica osiguravanja pristupa informacijama, znanju i kulturi uspješno se realizira u stalno mijenjajućem informacijskom okruženju, uz pomoć suvremenih tehnologija. Knjižnice okupljaju ljude i distribuiraju znanje u svojim zajednicama. Narodne knjižnice suočene su s neprestanom potragom za novim korisnicima te se postavilo pitanje hoćemo li postaviti granicu ili ćemo raditi sve što našoj zajednici treba, bez obzira što izlazimo iz svojih okvira i premda postoje druge ustanove koje mogu biti prikladnija potpora u nekim pro-

gramima. Odnosno, iskazala se potreba da knjižnice dobro definiraju svoju misiju i ciljeve kako ne bi izgubile smjer.

Nakon razgovora o viziji knjižnica u budućnosti, uslijedio je set pitanja u kojima su sudionici, osim što su davali svoje odgovore, trebali i usuglasiti pet najvažnijih odgovora, pa su nastale svojevrsne *top-liste*. Na pitanje o temeljnim vrijednostima knjižnica, sudionici su izdvojili sljedećih pet:

1. Sloboda izražavanja i besplatan pristup izvorima informacija
2. Očuvanje nepristrane informacije pred komercijalnim naletima
3. Potpora cjeloživotnom učenju
4. Organizacija znanja
5. Jednakost, društvena inkluzija

Pored ovih pet točaka, naglašena je važnost profesionalne etike i informacijske pismenosti. Istaknuto je kako knjižnice trebaju voditi računa o ljudskim pravima, kao ustanove koje rade u interesu javnosti. Posebna vrijednost leži i u činjenici da su knjižnice tzv. “treće mjesto” te su važne kao potpora osobnom razvoju pojedinaca.

Na pitanje u čemu su knjižnice izvrsne, hrvatski knjižničari izdvojili su sljedećih pet aktivnosti:

1. Očuvanje baštine
2. Umrežavanje i povezivanje različitih društvenih skupina i dionika – razmjena informacija, znanja, ideja i iskustava na dobrobit zajednice
3. Snalažljivost na sve načine
4. Podupiranje čitanja
5. Dostupnost i pristup informacijama

U raspravi je osobito bilo riječi o snalažljivosti – osobito onoj koja proizlazi iz nedostataka resursa. Knjižnice dobro znaju realizirati odlične usluge uz minimalna sredstva. A u razgovoru o tome što bi knjižnice više trebale raditi, kolege su se odlučili za sljedeće aktivnosti:

1. Zagovaranje i promocija uz pomoć digitalnih tehnologija
2. Nove usluge utemeljene na istraživanjima
3. Umrežavanje, suradnja i bolje upravljanje resursima unutar struke
4. Liderska znanja i vještine
5. Potpora čitanju od rane dobi

Istaknuto je kako knjižnice trebaju izaći izvan zidova, u stvarnom i virtualnom svijetu. Knjižnice bi trebale lobirati za bolje zakonodavstvo o autorskim pravima kako bi se postigla ravnoteža između prava autora i slobodnog pristupa informacijama. Naglašeno je kako se knjižnice trebaju prilagođavati promjenama i njegovati otvorenost prema zajednici u kojoj djeluju. Potrebno je provoditi više istraživanja kako bi se nove usluge uvođile ne na temelju dojma, već na temelju stvarnih podataka o potrebama korisnika. Bilo je riječi i o potrebi da se posvetimo traženju novih izvora financiranja.

Osobito je bilo zanimljivo razgovarati o pitanju što bi knjižnice trebale manje raditi, odnosno što ne bi trebale raditi.

1. Ignorirati promjene u informacijskom okruženju i digitalnim tehnologijama
2. Birokratizirati
3. Biti okrenute samima sebi

4. Dijeliti se unutar struke

5. Biti restriktivne s jedne strane, a duplicirati poslove s druge strane

U više navrata, kod više pitanja, krenula je rasprava o neracionalnom raspolaganju resursima i dupliciranju stručnih poslova u knjižnicama. Nadalje, mnogo se raspravljalo i o fleksibilnosti – knjižnice bi trebale manje pozornosti posvećivati pravilima i ograničenjima te biti manje krute u odnosu prema korisnicima i javnosti. Kolege su podržali i izjavu kako knjižnice moraju prihvatiti realnost digitalnog svijeta i prestati perpetuirati mit o djeci koja su odrastala bez elektroničkih pomagala. Na koncu, zaključeno je kako posjet knjižnici treba biti zabava i opuštanje, a ne stres.

U promišljanjima o glavnim izazovima za društvo u predstojećem razdoblju, naši knjižničari izdvajaju ovih pet procesa i pojava:

1. Urušavanje socijalne države

2. Pitanja privatnosti

3. Radikalizacija

4. Održivi razvoj i ekološki problemi

5. Društvena inkluzija

Sve dublji jaz između pojedinih društvenih skupina i otuđenje u suvremenom svijetu istaknuti su kao osobito značajni izazovi te je istaknuto kako je potreban širi društveni konsenzus o temeljnim društvenim vrijednostima kako bi društvo moglo premostiti razlike i graditi inkluzivna društva. Kao poseban izazov spomenut je i problem kontroliranja i upravljanja sve veće količine informacija koja svakodnevno nastaje. Bilo je riječi i o slobodi govora te primjeni načela neposredne demokracije.

Na pitanje o glavnim izazovima za knjižnice, prepoznali smo i izdvojili sljedeće:

1. Prepoznatljivost knjižnica u društvu i unutar stručne zajednice
2. Autorska prava kao prepreka slobodnom pristupu informacijama
3. Tradicionalne knjižnice ne postoje
4. Držati korak s potrebama korisnika i novim tehnologijama
5. Stalne promjene čitateljskih navika

Knjižnice trebaju formalnu legislativnu zaštitu i stabilnu potporu, tj. stabilno financiranje kako bi odgovorile na izazove. Knjižnice moraju pronaći svoje mjesto u suvremenom društvu jer tradicionalne knjižnice zapravo više ne postoje te knjižničare treba educirati kako bi napredovali u digitalnom okruženju.

Sljedeće pitanje odnosilo se na načine kako se jedinstvena knjižničarska struka može suočiti s izazovima koje smo sami prepoznali. Istaknuto je pet procesa:

1. Edukacija
2. Umrežavanje i suradnja
3. Inovacija
4. Fleksibilnost, spremnost na promjene
5. Otvorenost prema zajednici

Knjižničari su svjesni koliko je važno razvijati osjećaj jedinstva i zajedništva unutar struke kako bi se nosili s prijetnjama i izazovima. Također, kao i u više navrata tijekom sastanka, istaknuta je fleksibilnost, odnosno

mogućnost brzog prilagođavanja društvenim promjenama kao preduvjet opstanka i razvoja struke.

U posljednjem pitanju raspravljalo se o karakteristikama jedinstvene knjižničarske struke, pri čemu je izdvojeno ovih pet točaka:

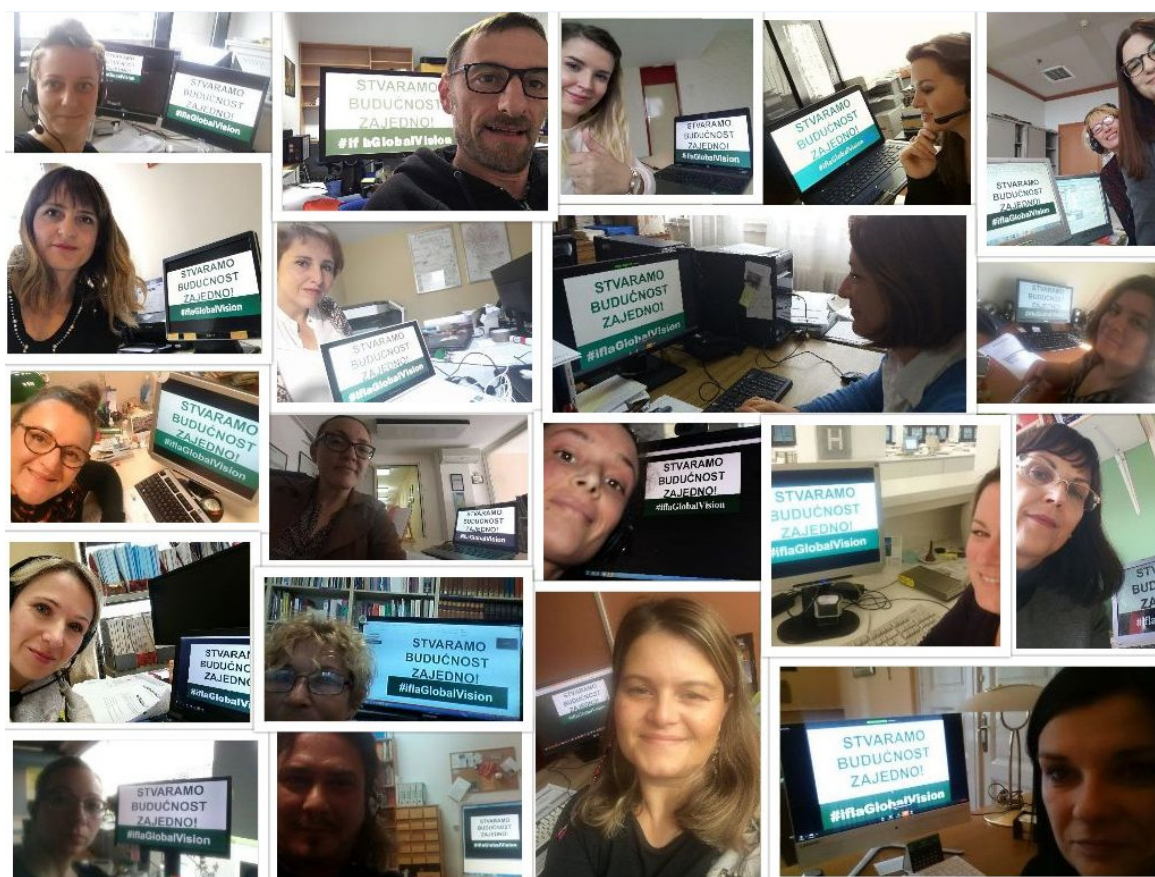
1. Zajedničko kreiranje strategija
2. Lobiranje kod donositelja odluka
3. Jasan i odlučan stav
4. Stalno preispitivanje znanja i vještina knjižničara
5. Međunarodna razmjena iskustava i dobrih praksi

Rečeno je kako bi trebalo obratiti više pozornosti na već postojeće međunarodne dokumente koji definiraju temeljne vrijednosti struke. Obrazovne programe za knjižničare potrebno je stalno osuvremenjavati, a čulo se i mišljenje kako knjižnice trebaju zaposliti mlade kako bismo imali od koga učiti. Potrebna je suradnja i razmjena ideja na globalnoj razini te dosljedno djelovanje na lokalnoj razini.

Osim što se ovom raspravom Hrvatsko knjižničarsko društvo priključilo globalnoj raspravi Global Vision, važno je istaknuti da su okupljeni sudionici, od kojih se dio ne poznaje niti inače surađuje, istaknuli koliko im je važna mogućnost da na ovaj način izraze svoje stavove i mišljenja o struci. Doista, možemo reći da u našem javnom profesionalnom prostoru nedostaje prigoda, unatoč brojnim stručnim skupovima koje organiziramo, da jednostavno raspravljamo o temeljnim pitanjima struke i razvoja profesije te zajednički dolazimo do zaključaka i potencijalnih rješenja. Također, va-

žno nam je da glas hrvatskih knjižničara bude dijelom globalnog pokreta u stvaranju zajedničke platforme za budućnost knjižnica.

Sudionici rasprave

